

VEFA EĞİTİMİ¹

Prof.Dr. Mehmet Zeki AYDIN²

1997 yılında Belçikalı Türk aile ve çocuklarıyla daha rahat iletişim kurabilmek için Türkçe öğrenen bir Katolik din dersi öğretmeniyle sohbet ediyorduk. Eşi de Katolik din dersi öğretmeni olan bu hanımın, beş çocuk sahibi olduğunu öğrendiğimde, bu ne “fedakârlık” demiştim. O, fedakârlık kelimesini anlamayınca Türkçe-Fransızca sözlüğe baktık ve anlamını okuyunca, artık bu kelime eskidi, bunu unuttuk, dedi. Vefa, konusunu yazmaya başlayınca bu hatıram aklıma geldi. Bizim de unutmaya yüz tuttuğumuz güzel hasletlerden biri de vefadır. Maalesef, günümüzde vefa, büyük ölçüde yitirmiş olduğumuz, çok değerli özelliklerimizden biridir. Artık, vefa örneklerini az görmeye ve vefasızlıkla suçladığımız dost ve akrabalarımızın çoğaldığını söyleyebiliriz.

Toplumu toplum yapan, cemaati cemaat yapan bir güzelliştir vefa... Dostlar arasında, kardeşler arasında olmazsa olmaz bir haslettir vefa... İnsanların birbiriyle kaynaşıp bütünleşmesini sağlayan bireyleri birbirine bağlayan yüce bir duygudur vefa... Evleri yuva hâline getiren, aile mutluluğunu daim kılan bir erdemdir vefa...

Vefa kelimesi, genel olarak biri dostlukta diğeri verilen sözde olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır. Dostlukta, görülen iyilikleri unutmamak, iyilikte bulunanlara aynısıyla veya daha güzeliyle karşılık vermeye devam etmek, bağlılık ve dostluğu devam ettirme anlamına gelirken; sözünü yerine getirme, sözünde durmaya ahde vefa diyoruz. Böyle olan insanlara da vefakâr denir.

Vefa, sevgide devamlılık ve ihtiyaç hâlinde ona yardım etmektir. Müslüman vefakâr olur. Vefa, dostlukta, bağlılıkta sebat etmektir. Arkadaşına yaptığı iyiliği az görüp, onun yaptığını çok bilmektir.

Her insanın, hayatı boyunca bulunduğu ortamlarda samimi olacağı, kendisiyle neşesini, üzüntüsünü, duygularını, içinde bulunduğu durumu paylaşabileceği, seveceği ve sevileceği, görüş birliğinde bulunacağı ve kendi özellikleri ile uyum sağlayabileceği insanlarla dostluk kurmaya ihtiyacı vardır. İslamî dostluk, yüzeysel bir dostluk olmayıp, sorumluluk, ahde vefa, kendisi için istediğini dostu için de istemeyi gerektirir.

Arkadaşlık fedakârlık ve sabır ister. Dostluğumuzun devamı için gerektiğinde fedakârlık yapabilmeliyiz. Arkadaşımızın acısını acımız, sevincini sevincimiz bilmeliyiz. Dostların ağlamasıyla ağlamayan, onların gülmesine ortak olmayan vefalı dost olamaz. Gerçek

¹ Bu yazı, “Vefa Eğitimi”, **Somuncu Baba**, Malatya Ocak 2010, sayı:111, ss. 18-22’da yayımlanmıştır.

² www.mehmetzekiaydin.com Email: kitap@mehmetzekiaydin.com

dost kötü günde belli olur. Arkadaşının zor durumunda yanında bulunmayan birinin dostlukla alâkası yoktur.

Vefa, sevgide devamlılık; ihtiyaç hâlinde dostuna yardım etmektir; vefa, arkadaşına yaptığı iyiliği az görüp, onun yaptığını çok bilmektir.

Vefa, dostlar arasında arkadaşlar arasında olmazsa olmaz özelliklerdendir. İnsanları birbirine bağlayan, aralarındaki sevgi bağını kuvvetlendiren yüce bir duygudur. Vefa, insanların birbirlerine olan borcudur. Vefasız insanlar ise borcunu ödemekten kaçınan, dürüst olmayan insanlara benzer.

Bir Müslümanda bulunması gereken güzel huylardan biri olan vefakârlığın zıddı nankörlük olup, iyiliğin değerinin bilinmemesi veya kötülükle karşılık verilmesidir. Vefasızlık, teşekkürsüzlük ve nankörlük demektir. Aynı zamanda vefasızlık, bir şeyi yapmaya söz verdiği hâlde sözünde durmamaktır.

Allah insanların birbirlerine iyilik yapmasından hoşlanır. İyilikler karşılıklı olarak devam eder, iyilik yapanlar karşısındakilerden kötülük görmez. Yine iyilik görürse bu davranış, başkasına da güzel örnek olur ve topluma huzur ve güven duygularının sağlanmasına yardım eder.

En büyük vefakârlık, Rabbi'ni tanımak, kulluk görevlerini yerine getirmek, verdiği nimetlerin kıymetini bilmektir. En büyük vefasızlık da kulun, Rabbi'ni inkâr etmesi, O'nun yüceliğini tanımamasıdır. İnsan, Allah'a ibadet etmek suretiyle Allaha karşı ahde vefasını göstereceği gibi kendisine iyilik yapanlara karşı da vefakâr olmalıdır. Kişiler arasında vefakârlık olmayan toplumlarda güven sarsılır, sosyal bir çözüme başlar. Vefakârlık, dostlukların devamını sağlayacağından, sosyal dayanışmayı daha güçlü kılar.

Vefa, ortak bazı şeyleri, duyguyu, düşüncüyü, sevgiyi paylaşan kişilerin özelliğidir. Vefanın baş düşmanları ise nefret, kıskançlık, yalan gibi davranışlardır. Vefa, kişideki sevgi ile bütünleşerek büyür ve güzel dostlukların kurulmasını sağlar. Konuşurken doğru söyleme, verdiği sözlerde, ettiği yeminlerde sadık olma, aldatmama, yüklendiği sorumluluğun farkında olabilme vefadandır.

Dostlukta vefa, sevgide ölünceye kadar devam etmektir. Ölümünden sonra da dostunun ailesine ve dostlarına sevgiyi devam ettirmektir. Atalarımız, “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.” derken vefanın ne kadar önemli olduğunu ve yıllar öncesinde bu özelliğin nasıl yaşandığını bizlere anlatmışlardır. Günümüzde, bu güzellikten ne kadar da uzak yaşamaktayız. Bizi biz yapan değerler arasında olan vefadan ne kadar da uzaktayız. Hayatımızda birçok kimseyle karşılaşır, tanışır bazılarıyla arkadaş bazılarıyla dost oluruz. Dostlarımızla muhabbet eder, kimisinin manevi, kimisinin de maddi dertlerinin çözümü için gayret sarf ederiz. Kimiyle

bir yıl, kimiyle dört yıl beraber olur, beraber çalışır, beraber koşuştururuz. Yeri gelir birçok sıkıntılara göğüs gereriz. Yediğimizden yedirir, içtiğimizden içiririz. Manen huzura kavuşmaları için, gerek dünya ve gerekse ahirette rahat etmeleri için elimizden geleni yaparız.

Bunlardan kimi işi bitince bir daha aramaz sormaz. Menfaati bitmiş, bu yüzden de bizleri ve yaşanan güzellikleri unutmuştur. Kimisiyle ise çok güzel dostluklar kurarız. Hem bu dünya için, hem de ahiret için dostluğa devam ederiz.

Kimiyle bir yemek yiyecek kadar, birkaç sohbetlik kadar muhabbetimiz olur ama yıllar sonra görüştüğümüzde hemen hatırlar ve gözyaşlarıyla kucaklaşırız. Böylesi bize vefayı hatırlatır. Kimiyle ise yıllarca beraber oluruz ama bir de bakmışız ki vefasız çıkar, tüm iyilikleri unuttur ve nankör olur.

Yüce Allah, bu durumu şöyle anlatır: “Biz insana tarafımızdan bir nimet tattırırsak ferahlar, şımarır. Ama başlarına, yine kendi işledikleri hatalar sebebiyle bir sıkıntı gelirse insan hemen nankörleşir.”(Şura, 48)

Vefa demek, gerek hayatta iken ve gerekse öldükten sonra sevgi ve ilgiyi devam ettirmek demektir. Yani arkadaşı öldükten sonra, onun çoluk çocuğunu, yakınlarını sevmek, onlarla ilgiyi kesmemek aradaki sevgi bağını koparmamak da vefadandır. Arkadaşa vefanın gereklerinden biri de onun dost ve akrabalarını, onunla ilişkisi olan kişileri arayıp sormaktır. Onları arayıp sormak, arkadaşın gönlünde, arkadaşın kendisini arayıp sormaktan daha derin izler bırakır. Kuşkusuz arkadaş, kendisiyle ilgili herkesin arayıp sorulmasından mutlu olur. Arkadaşlar arasındaki sevginin gücü arkadaşları aşır, onunla ilgili herkese yayılarak meydana çıkar.

Sevgi ancak ahiret için istenir. Eğer arkadaşlarımızla aramızdaki sevgi ölümle birlikte son bulacak olursa, yapılanlar boşa gider, vefasızlık yapmış oluruz. Bu konu ile ilgili Hz. Peygamber (sav), Allah’ın, arşının gölgesinde gölgelendireceği yedi kişiyi sayarken, bunlardan biri de “Birbirini Allah için seven ve bu sevgi ile birleşip, bu sevgi ile ayrılan iki arkadaştır.”³ der.

Vefa dostun dostuna olan sevgi ve sadakatidir. Vefa dostuna eziyet etmemek, ondan yapamayacağını istememek, ona ağırlık vermemek, yük olmamaktır.

Arkadaşa vefanın gereklerinden biri de onun bütün dost ve akrabalarını, onunla ilişkisi olan kişileri arayıp sormaktır. Arkadaşının yakınlarını arayıp sormak, arkadaşın gönlünde, arkadaşın kendisini arayıp sormaktan daha derin izler bırakır. Arkadaşa vefa göstermenin bir

³ İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte, Hadis No:4679, c.XIII, s.276.

başka yolu da kişinin kendi saygınlık ve değeri ne kadar artarsa artsın, makamı ne kadar yükselirse yükselsin, arkadaşına karşı alçakgönüllü olmaktır.

Çağımızın en büyük sermayesi sağlam ve güvenilir dost bulmaktır. Oysa günümüzde menfaate dayalı dostlukların çoğaldığı görülmektedir. Başta dostluk olmak üzere pek çok manevî değerimiz maddiyata dönüşmüş durumdadır. Dostluklar maddiyat olmuş, çıkar olmuş, menfaat ilişkilerine dönüşmüş. Eğer dost bildiğiniz kişinin sizinle bir çıkar ilişkisi varsa sizinle hep dost olarak görünür. Bu dostluk sizin onla çıkar ilişkiniz bitene kadar sürer. İnsanlar artık çıkarları olmazsa selam bile vermiyorlar Günümüzde yaratılan mal ve makam edinme, bununla birlikte gelişen çıkar duygusu insanları birbirine yabancılaştırmaktadır.

Dostluk, öylesine kurulan basit bir bağ değildir. Büyük emekler ve fedakârlıklar ister. Günümüzde dost bulabilmek adeta saman yığnında iğne aramaya benzer hâle gelmiştir. Çünkü gerçekten dost bildiklerimiz vefasız çıkıyor ve en ufak bir sorunda dostluk bağlarını kopartabiliyor. En zor günde yalnız bırakıp gidebiliyor. Bu yüzden gerçek dostu iyi tanımak ve seçmek gerekir.

Müminler, birbirleriyle sonsuza kadar dost olmaya niyet etmeli ve derin bir sevgi, saygı, vefa ve sadakat ile birbirlerine bağlanmalıdır. Biri bir hata işlediği zaman, bir diğeri güzellikle ona destek olup iyiliğe yöneltmeye çalışmalıdır. Birbirleri ile kavga etmemeli, birbirlerine iyiliği emredip, kötülükten alıkoymalıdır.

Arkadaşımızın acısını acımız, sevincini sevincimiz bilmeliyiz. Dostların ağlamasıyla ağlamayan, onların gülmesine ortak olmayan vefalı dost olamaz. Birbirleri ile Allah için dost ve arkadaş olanlar birbirlerinin hissettiği acıyı veya sevinci hissetmelidirler. Arkadaşının başına bir sıkıntı gelince, onun yanında olmalı, ona moral vermeli ve destek olmalıdır. Aynı şekilde onu mutlu eden durumlarda da yanında bulunmalı, mutluluğunu, sevincini paylaşmalıdır. Çünkü insan yaratılışı gereği her duygusunu paylaşmak ister.

Rasulullah (sav) şöyle buyurmaktadır: “Sevgi ve merhamette müminlerin misali bir vücut gibidir. Vücudun uzuvlarından birisi rahatsız olunca diğerleri de ateşlenmek ve uykusuz kalmakta ona iştirak ederler.”⁴

Teşekkür etmek, bir hediye, bir yardım ya da bir öğüt için duyulan sevinci belirtmek amacıyla kullanılan bir kelimedir. Teşekkür etmek yüreklerde doğmuş olan bir sevincin açıklanması, bu sevincin doğmasına neden olan kimsenin de sevince katılması anlamına gelir. Vefakâr Müslümanlar, birbirlerine teşekkür etmeyi ihmal etmezler.

⁴ İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte, Hadis No:3336, c.X, s.133.

Vefanın bir diğere gereği de dostunu ziyaret etmek, aramak sormaktır. İslam Müslümanları birbirlerinin kardeşleri olarak ilan etmiş ve onların birbirlerini sevip saymalarını, yardımcı olmalarını emretmiştir. İnsanlar arasında sevginin yerleşmesine, dostlukların oluşmasına yardımcı olan en önemli sebeplerden birisi ziyaretlerdir. Bu bakımdan İslam ziyaretlere büyük önem vermiştir. Müslümanların birbirlerini ziyaret etmeleri, aradaki sevgi, saygı, dayanışma ve dostluk bağlarını kuvvetlendirir.

Ziyaretler, sevgi, güven, birlik ve beraberlik duygularını geliştirir. Anlaşmanın, dayanışmanın, dostluğun temeli ziyaretlerle atılır. Müslümanlar, ziyaret yolu ile birbirlerini daha yakından tanıma fırsatı bulurlar. Sıkıntılarını, sorunlarını öğrenirler. Pek çok konuyu aralarında görüşüp, birlikte karar verme imkanına sahip olurlar. Sevinç ve üzüntülü zamanlarında çevrelerinde gördükleri arkadaşları, onlar için huzur kaynağı olur.

Dostluk birliğin, dirliğin, ayrılamamanın, bölünmemenin kurallarındandır. Dostlarımızı iyi ve kötü gününde yalnız bırakmamak, derdine, kederine, sevincine ortak olmak en büyük özelliklerimizden olmalıdır. İnsanın kötü zamanlarından biri de hastalık durumudur. Sağlık gibi hastalık da insanlar içindir. Hemen her yaşta, insanların yakasına yapışan hastalıklar vardır. Hastalık, üzüntü ve sıkıntı kaynağıdır. Hastalanan kişi duygusallaşır, hatırlanmak, aranıp sorulmak ister. Üzüntüsünü paylaşmak gereği hisseder. Bu durumda insan, eşini dostunu çevresinde görmek, onların tatlı sözleri ve yardımları ile teselli bulmak ister.

Bir hadis-i şerifte, Hz. Peygamber Efendimiz (sav), Müslümanlara yedi şeyi yapmalarını emretmiş, yedi şeyden de kaçınmalarını istemiştir. Yapılmasını istediği şeyler şunlardır: Cenazenin arkasından gitmek, hastaları ziyaret etmek, davete icabet etmek, mazluma yardım etmek, verilen sözü, yapılan yemini yerine getirmek, verilen selamı almak, aksırana dua etmek.⁵

Ziyaretler, sosyal ilişkileri düzenleyerek, maddî kazançla birlikte manevî fayda da sağlar. Rasûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “Aziz olan Allah kıyamette:

-Ey Âdemođlu! Ben hasta oldum da sen beni ziyaret etmedin, buyurur. Kul:

-“Ya Rabbi! Sen âlemlerin Rabbi olduğun hâlde ben sana nasıl hasta ziyareti yapabilirim?” diye sorar. Allah:

-“Sen bilmez misin ki, benim filanca kulum hasta olmuştu da sen onu ziyaret etmemiştin. Yine bilmez misin ki, eğer sen onu ziyaret etseydin, muhakkak beni onun yanında bulacaktın yani, benim sevabımı ve ikramımı onun yanında bulacaktın.” buyurdu.”⁶

⁵ İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte, Hadis No:3313, c.X, s.110.

⁶ İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte, Hadis No:4685, c.XIII, s.279.

Başka bir hadiste de Hz. Peygamber (sav): “Hasta ziyareti yapan kişi, hastanın yanından dönünceye kadar, kendisini cennete ulaştıracak bir yol üstündedir.” buyurmuştur.⁷

Şu hâlde, ziyaretler, özellikle hasta ziyareti, Müslümanı Allah rızasına ulaştıracak ahlaki davranışlardan biridir. Bu sebeple hasta ziyareti, vazgeçilmez bir görevdir.

Rabbimiz, bizi başta kendisine sonra da aile, akraba ve dostlarımıza vefakâr kullarından eylesin; bizleri vefasız dostlardan uzak tutsun.

<http://www.somuncubaba.net/detay.asp?HID=1811&k=29>

⁷ İbrahim Canan, Kütüb-i Sitte, Hadis No:3401, c.X, s.199.